

Utmarksbeite; type og potensiale i eit berekraftig landbrukssystem

Yngve Rekdal, Voss 23.11.22

Kvanndalen, Voss

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2652785>

Arealrekneskap i utmark
Utmarksbeite – ressursgrunnlag
og beitebruk

NIBIO RAPPORT | VOL. 7 | NR. 208 | 2021

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF
Divisjon for kart og statistikk

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2436843>

Ressursoversikt

02/2015

AREALREGNSKAP FOR UTMARK

Arealstatistikk for Hordaland

Johnny Hofsten
Yngve Rekdal
Geir-Harald Strand

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmllui/handle/11250/2436843>

<https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmllui/handle/11250/2998449>

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Fjellbeite i midtre delar av Hordaland

Rapport frå synfaring av beiteområda
Beinhellaren og Kvitingen

NIBIO RAPPORT | VOL. 6 | NR. 64 | 2020

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF

Divisjon for kart og statistikk

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Fjellbeite i ytre delar av Vestland fylke

Rapport frå synfaring av beiteområda til Holmedal beitelag
i Askvoll kommune og Stord beitelag i Stord kommune

NIBIO RAPPORT | VOL. 8 | NR. 52 | 2022

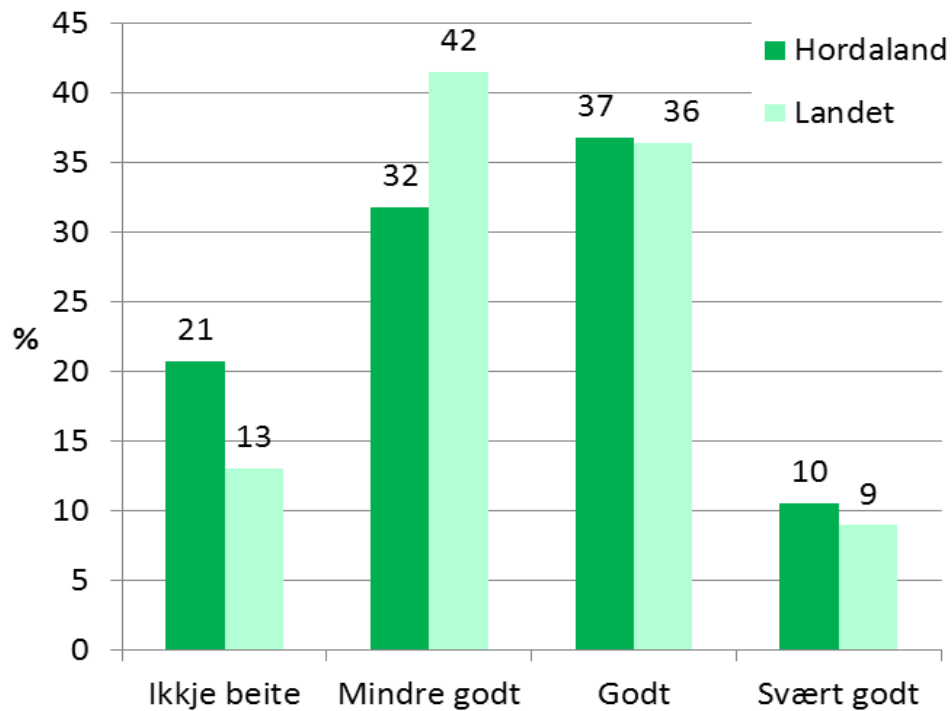
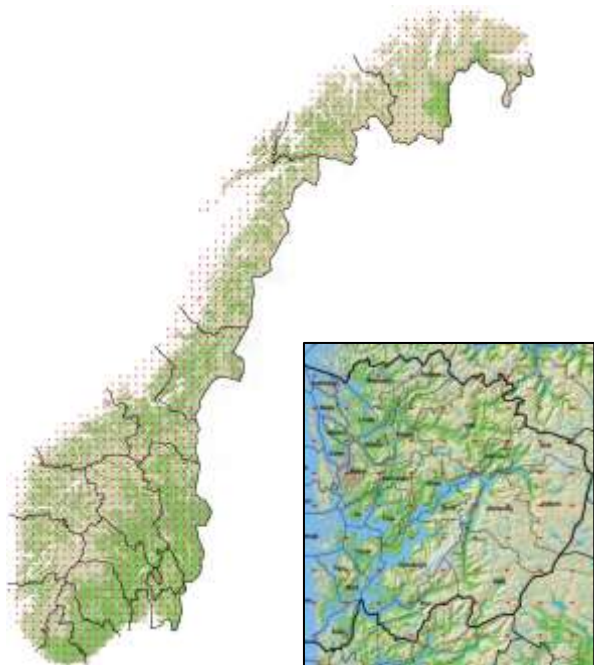

YNGVE REKDAL OG MICHAEL ANGELOFF

Divisjon for kart og statistikk

Potensialet

Beitekvalitet i prosent av landareal

Fôr i utmark i Hordaland

- **Praktisk nyttbart:**
446 000 saueeiningar

- **Hausta av husdyr i 2019**
268 000 saueeiningar

- **Hausta av hjortedyr**
90 000 saueeiningar

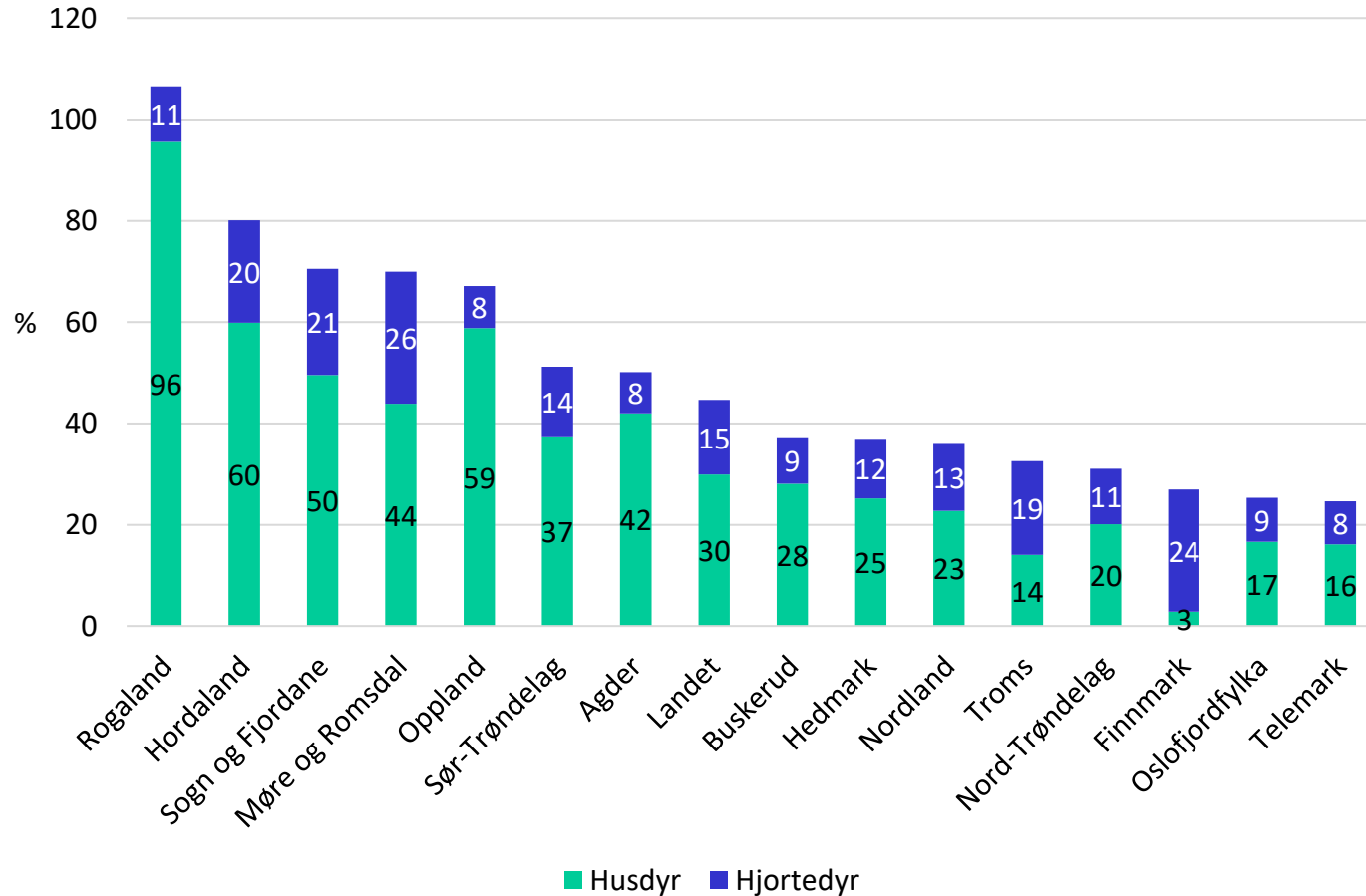
Samla hausting
358 000 saueeiningar

Ledig ressurs
88 000 saueeiningar

4 kr./ f.e. 26,8 mill. f.e. $\approx$ 107 mill. kroner

Beiteutnytting

Prosent av tilgjengeleg ressurs

62 % av driftseiningane i Hordaland hadde sau i utmark og 18 % storfe i 2019

«Leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent» (Hurdalsplattformen).

- Dyrka jord 294 000 dekar (Hordaland 1,9 %) (Landet 2,8 %)
- Dyrkbar jord 73 000 dekar (0,5 %) (3,9 %)
- Utmarksbeite 7 mill. dekar (47 %) (45 %)

Overordnede politiske mål

Matsikkerhet og beredskap

Sikre forbrukarane trygg mat. Auka matvare-beredskap.

Landbruk over hele landet

Leggje til rette for bruk av jord- og beiteressursane. Moglegheiter for busetjing og sysselsetting.

Økt verdiskaping

Ei konkurransedyktig og kostnadseffektiv verdikjede for mat.

Bærekraftig landbruk

Redusert forureining frå landbruket. Vareta kulturlandskapet og naturmangfaldet.

Landbruk i heile landet

Utmarksbeite kan ikkje sentraliserast

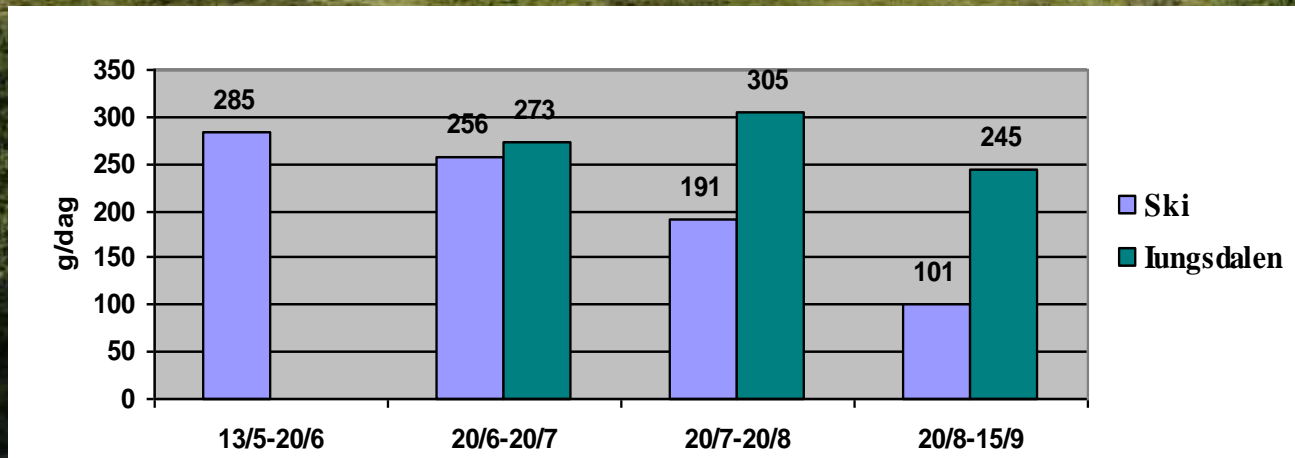

Naturtypar

**Snaufjellet
utgjør 56 % av landarealet i
Hordaland**

Fjellskogen

Tilvekst i skog og fjell (J. Nedkvitne og T. Garmo 1986)

Dal- og fjordsider

På Vestlandet kan beitedyr
trekkje frå fjord til fjell

Kyst

Rongosen, Øygarden

Foto: A. Bryn

Gras/urter

Lyng/lav

**Kvaliteten på fôret er viktig
for produksjonsresultatet**

Tilvekst per lam per dag

Sledalen, Ullensvang

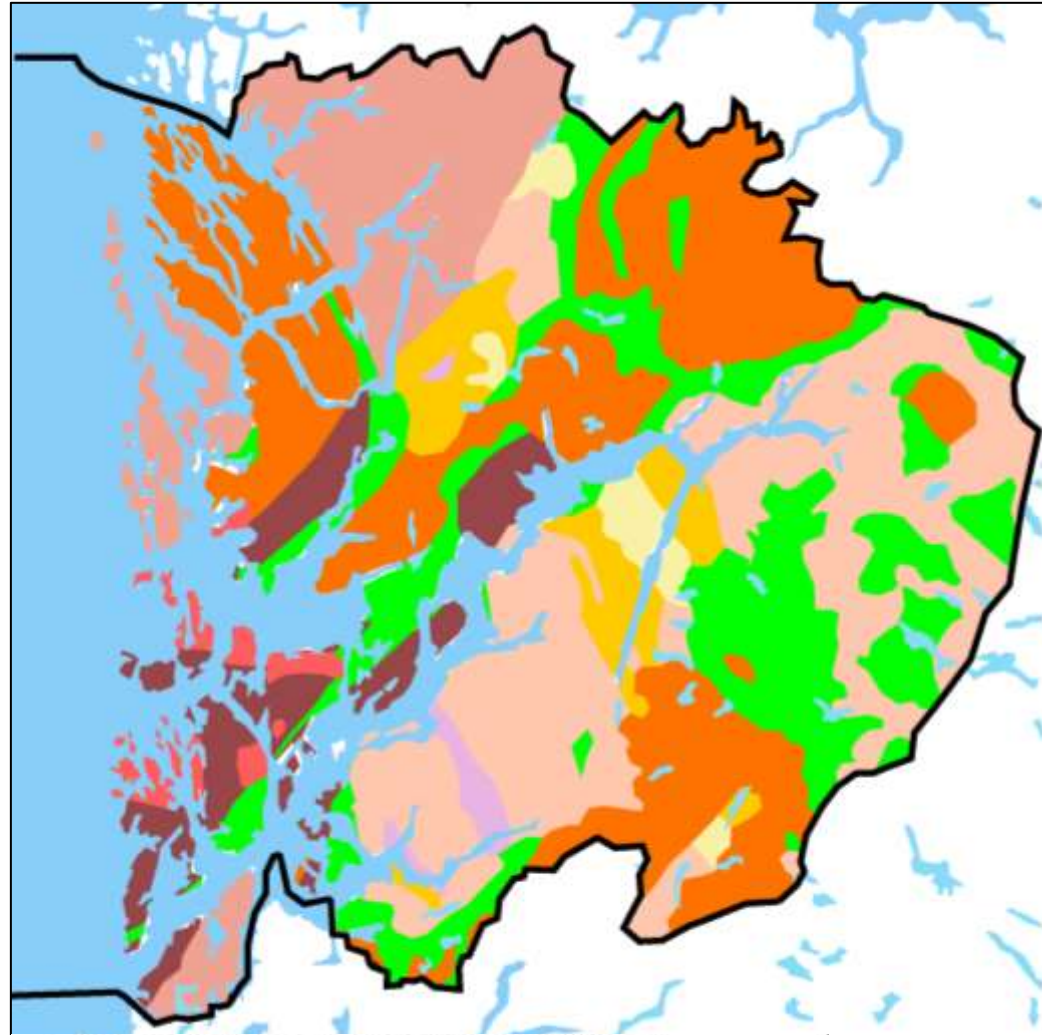
Beitekvalitet	Gram per dag
Høg	300-350
Middels	250-300
Låg	200-250

Storevassdalen, Masfjorden

Foto: J. Hofsten

Berggrunns- kart

Skyvedekkebergarter (kaledonsk fjellkjede)

- Gabbro, amfibolitt, grønnstein, anortositt, ultramafiske bergarter m.m.
- Granitt, granodioritt
- Fyllitt, glimmerskifer, amfibolitt, glimmergneis m.m.
- Charnokittiske til anortosittiske bergarter. Gneis, granitt, migmatitt, omdanna vulkanske og sedimentære bergarter

Grunnfjell, kaledonsk påvirket

- Båndgneis, glimmergneis, hornblendegneis, migmatitt, amfibolitt m.m.

Grunnfjell, stedegne bergarter

- Metasandstein, glimmerskifer, konglomerat, gneiser
- Metabasalt, meta-andesitt, amfibolitt
- Gabbro, amfibolitt, ultramafiske bergarter
- Gneis, migmatitt, foliert granitt, granitt, tonalitt

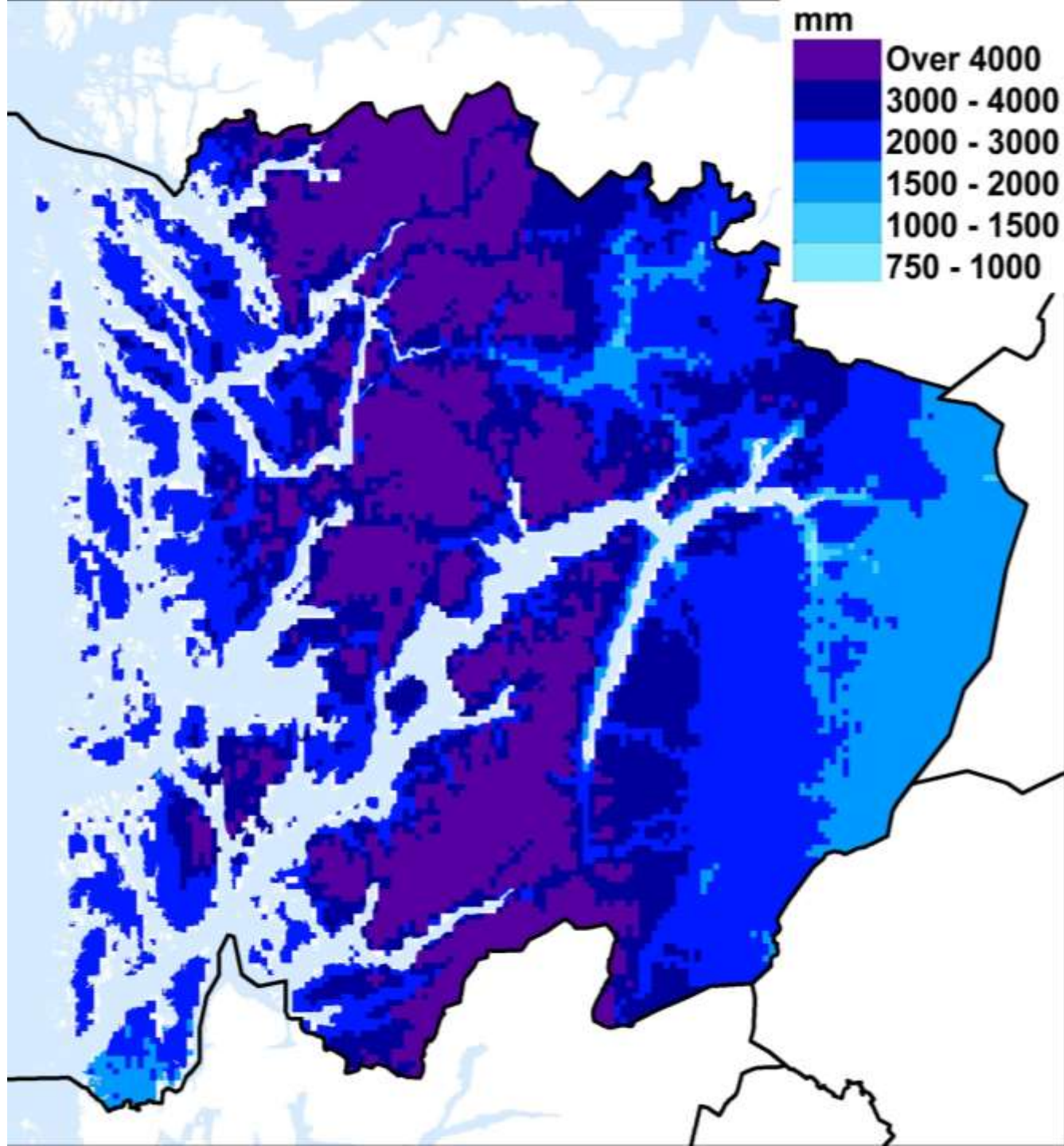
Topografi

Kvanndalen, Voss

Nedbør

Grassnøleie

Snøleievegetasjon i Hordaland

- 14 % av fylkesarealet
- 26 % av fjellarealet

Ustabil vinter gjev høgt finnskjegg- innhald i snøleie i lågareliggande heier

Askjelldalen, Vaksdal

Beitekvalitet er ikkje berre naturgjeve

Beiting påverkar gjennom:

- Avbiting
- Trakk
- Gjødsling

Klungerdalen, Samnanger

-
- **Utmarksbeite må haldast i hevd**
  - **Beitetrykket må haldast høgt på dei beste areala**

Landskapet er råvara til reiselivet

Berre ei aktiv beitenæring kan skjøtte større areal av kulturlandskap utanom der traktoren kjem til

Beitelandskapet

Traktorlandskapet

Biologisk mangfald

- Naturtypen beitemark er av dei mest artsrike vi har i norsk natur
- 24 % av raudlistea er knytt til kulturla

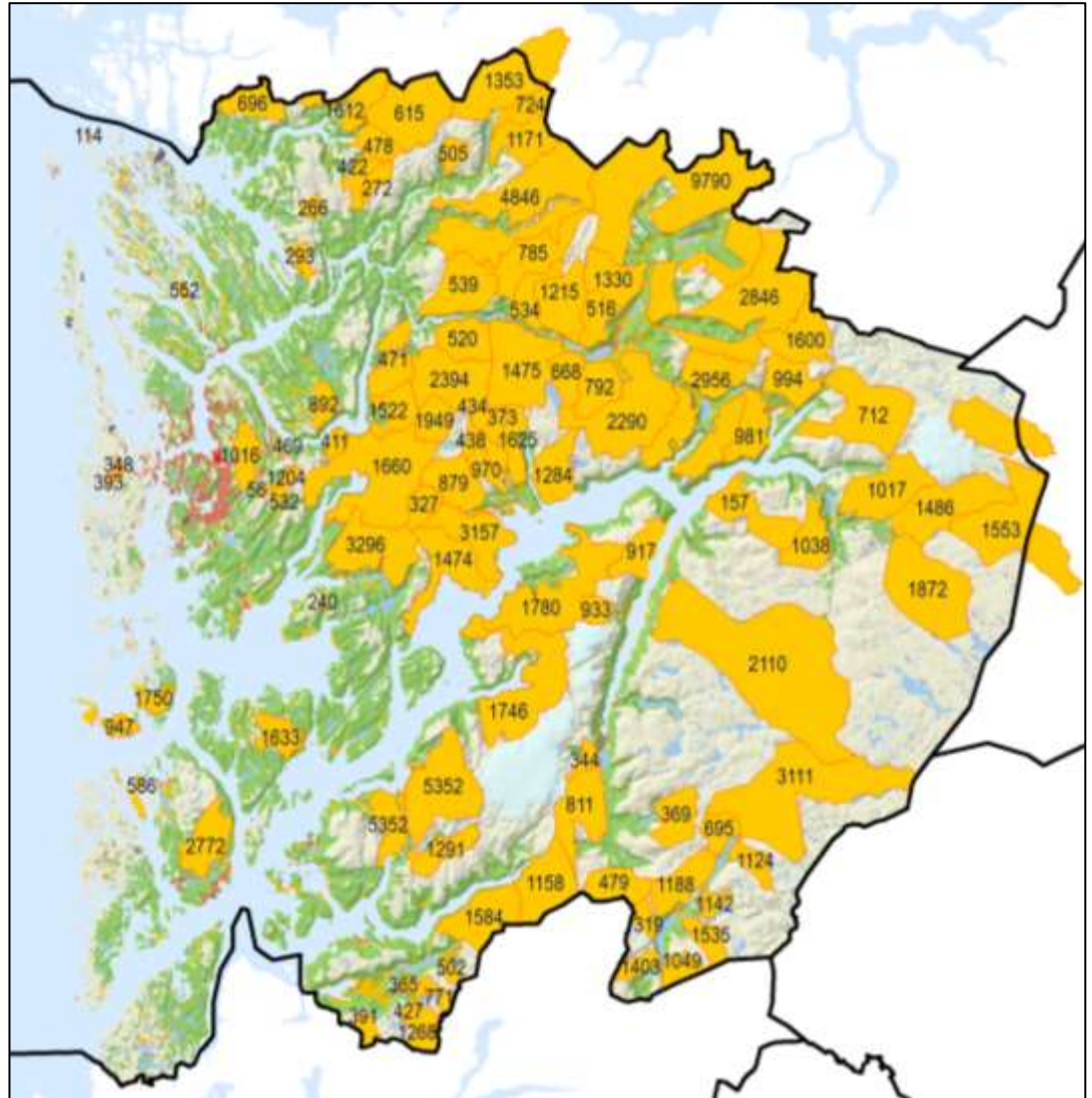
Beitenæring treng areal

Beitelag i Hordaland i 2019

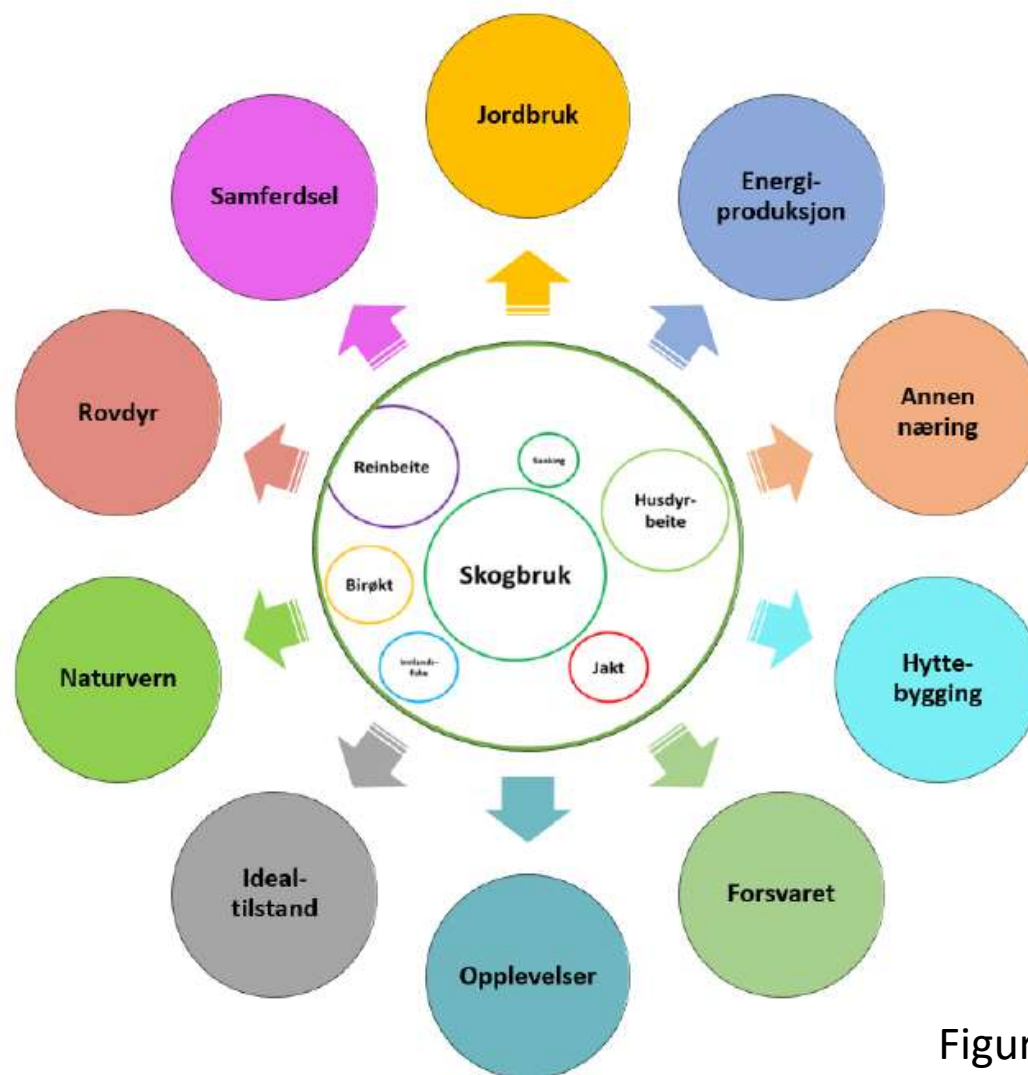
Organiserte beitelag nytta
46 % av fylkesarealet

66 % av sau og 42 % av
storfe var organisert i
beitelag

<https://kilden.nibio.no/>

Arealbrukskonflikter

Figur: Geir-Harald Strand

Figur 10.2: Relasjon mellom landbruket i utmark og annen utmarksbasert virksomhet som kan gi opphav til arealbrukskonflikter.

Jordvern i utmark

Fritidsareal

Ny teknologi

- Lære korleis beitedyr brukar utmarka
- Gjera tiltak for betre arealbruk
- Kontrollere korleis tiltak verkar

Bærekraftige matsystem

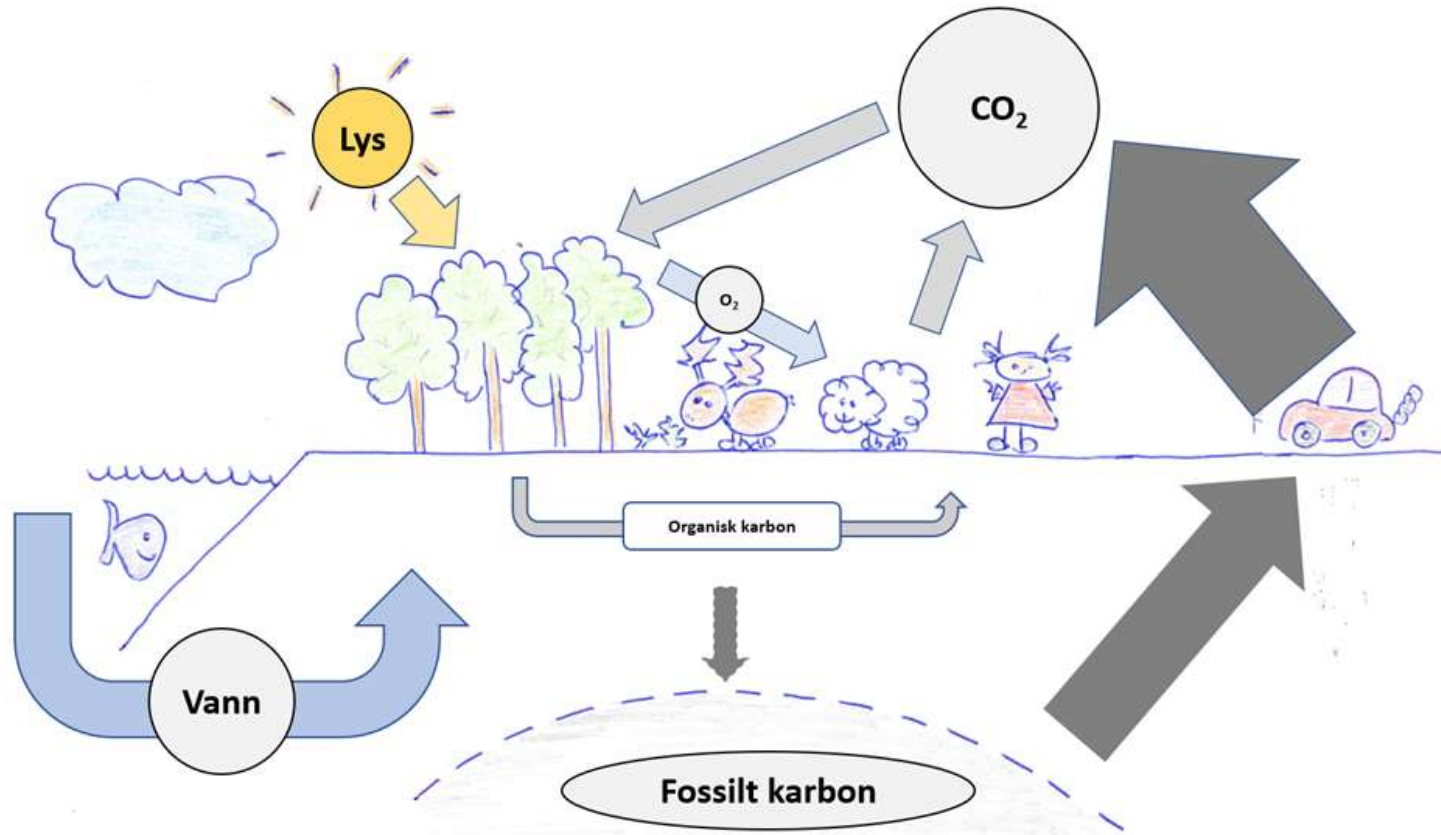
«Bærekraftige matsystemer leverer matsikkerhet og ernæring for alle og opprettholder levebrødet til aktørene i matsystemet, uten å svekke det **økonomiske, sosiale og miljømessige** grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for fremtidige generasjoner» (FAO)

Kvifor bruke utmarksbeite?

- **Matproduksjon på norske, lokale ressursar – matsikkerheit**
- **God tilvekst, økonomi**
- **Kulturlandskap, biologisk mangfald**
- **Velferd for dyr og dyreeigar**
- **Viktig for omdømmet til norsk landbruk**

Karbonsyklus

Figur: Geir-Harald Strand

Bioøkonomi

